

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója 2020/1 (44.)

BESZÁMOLÓ

a Múltunk Öröksége Alapítvány 2019. évi tevékenységéről

Alapítványunk 2019-ben alapszabályának megfelelően, törvényes kezek között folytatta tevékenységét.

Személyi feltételek

2019-ben nem sikerült a Magócsi Károlyné lemondásával megüresedett kuratóriumi helyet betölteni. Ennek ellenére a kuratórium működése alapszabályszerű volt, a kuratóriumi ülések – a decemberi kivételével – minden esetben határozatképesek voltak. Megrendüléssel vettük tudomásul, hogy dr. Tóth József, kuratóriumunk alapító tagja augusztusban elhunyt. Azóta kuratóriumunk a működőképesség határán egyensúlyoz.

Kuratóriumi ülések

2019-ben a kuratórium négy alkalommal tartott rendes ülést (március 16-án, május 18-án, szeptember 27-én és december 20-án). A kuratóriumi ülések az első három esetben határozatképesek voltak, azokon a felügyelőbizottság is képviseltette magát, valamint dr. Szabó Imre alapító is részt vett a márciusi és a decemberi üléseken. A májusi és a decemberi kuratóriumi üléseken részt vett Székely Mária könyvelő, valamint vendégként Székely László.

Mivel a Pedagógusok Szakszervezete XIV. kerületi helyiségében továbbra is fennállnak a műszaki problémák, a kuratóriumi ülésekre minden alkalommal a az alapítvány székhelyén (Budapest VI. Bajza u. 62.) került sor.

Kapcsolatok

Továbbra is jó szakmai kapcsolatok vannak a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályával (MPT MOPED) és a Magyar Úttörők Szövetségével, valamint azokkal a Zala megyei iskolákkal, ahol Marton Jenő egykor működött.

Díjak, kitüntetések

A kuratórium 2019-ban Balázs György abasári gyermekvezetőnek

ítélte a Marton Jenő-émlékérmet, amit szeptember 23-án Üllön, a Magyarországi Felfedezői Szövetség 30. születésnapjára rendezvényén adott át kuratóriumunk elnöke.

A partner iskolák többsége 2019-ben is örömmel vette megkeresésünket, a keszthelyi Csány-Szendrey Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola nem tett javaslatot Marton Jenő-díjra. A kuratórium elfogadta a másik három partner iskola felterjesztését. A Marton Jenő-díjakat június 14-én Zalaváron Lucz Máténak Révész György, június 15-én Reziben Takács Annának Kalotay Gábor, a felügyelőbizottság elnöke, Sármelléken Hetesi Barnabásnak Révész György, a kuratórium elnöke adta át, minden esetben a tanévzáró, ill. a ballagási ünnepség keretében.

2019 augusztusában elhunyt kuratóriumi tagunk, dr. Tóth József, aki egyúttal az Ezüsfokos Vándordíj alapítója is volt, ezért állást kellett foglalnunk az elismerés további sorsáról. Kuratóriumunk úgy döntött, hogy a Természetjáró Fiatalok Szövetségével együttműködve továbbra is két-évenként adományozzuk a kitüntető címet, de annak nevét „Dr. Tóth József Ezüsfokos Vándordíja” névre módosítjuk. A névhasználatához azóta megkaptuk a család hozzájárulását is.

Rendezvények, események

Munkatervünknek megfelelően Tájékoztatónk tavaszi és őszi számában is megemlékeztünk a Magyar Tanácsköztársaság 100. évfordulójáról, ill. ennek kapcsán a magyar (és egyben a nemzetközi) úttörőmozgalom kezdeteiről. Ugyancsak munkatervünknek megfelelően megkerestük a Rákóczi Emlékév Testület elnökét, és további hasznosításra – beleértve az új kiadást is – díjmentesen felajánlottuk a 2003-ban a Magyar Úttörők Szövetsége kiadásában megjelent Rákóczi-émléktúrák Pro Libertate 1703 : jelvénytérkép kiadványát, amelyet kurató-

riumunk tagja, dr. Tóth József aranyjelvényes túravezető állított össze, azonban Gaal Gergely, a Testület elnöke nem reagált kezdeményezésünkre.

Február 9-én részt vettünk a MÁV Széchenyi-hegyi Úttörővasút / Gyermekvasút 70. születésnapja alkalmából rendezett Hegyek-völgyek között című konferencián.

Március 23-án Nagymaroson, a Honismeret napja alkalmából rendezett felolvasó üléseken dr. Tóth József, kuratóriumunk tagja mutatta be a Csillebérc 1948 - 2018 c. kötetet a rendezvény résztvevőinek.

Június 22-én az MPT Mozgalompedagógiai Szakosztállyal együttműködve nosztalgia utazáson vettünk részt a Gyermekvasúton Széchenyi-hegytől Hűvösvölgyig, ahol pár szóban megemlékeztünk az elmúlt hét évtizedről, majd megtekintettük a gyermekvasút múzeumát. Köszönet a kezdeményezésért és szervezésért Mihályi Lászlónak.

Az elmúlt esztendő kétségtelenül legfontosabb – a munkaterv készítésekor még nem ismert – feladata az egykori zánkai Gyermek- és Ifjúságszervezet-történeti Múzeum (GYISZTM) és a Gyermekalkotások Galériája anyagának rendezése, mentése, elhelyezése volt. A gyűjtemények (mintegy 60-70000 tétel) sorsáról, hollietéről korábban többszöri érdeklődésünkre sem adott információt a kezelő Új Nemzedék Központ. Az elmúlt nyáron érkezett jelzés arról, hogy a teljes anyag évek óta a volt Újpesti Börgyár egyik raktárában található, ahonnan sürgősen el kell helyezni részben az Új Nemzedék Központ megszűnése / átalakulása, részben a raktárberlet ezzel összefüggő megszűnése miatt. A rögtönzött helyszíni szemle során minősíthetetlen körülményeket találtunk, nyilvánvalóan azonnali és radikális beavatkozásra volt szükség. A befogadó intézményeket (Terror Háza Múzeum, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum /OPKM/, Magyar Nemzeti

Levéltár Országos Levéltár, Gödöllői Városi Múzeum) az Emberi Erőforrások Minisztériuma Múzeumi Főosztálya kérte fel, a szakmai tevékenységet P. Miklós Tamás korábbi zánkai múzeumvezető koordinálásával a Magyar Pedagógiai Társaság, a Magyar Rajztanárok Országos Egyesülete, alapítványunk, valamint a befogadó intézmények munkatársai végezték, a megszűnése előtt lévő Új Nemzedék Központ a technikai lebonyolítást végezte. A GYISZTM gyűjteményének legnagyobb, történeti része (tárgy, napló, hanganyag, fotó, érem, bélyegző, textil, plakát, nyomtatvány) a Terror Háza Múzeumba került, a könyvek, folyóiratok kisebb részét, valamint a Galéria anyagából mintegy 500 rajzot az OPKM vett át, az iratok, dokumentumok a Levéltárba kerültek, a cserkész anyagot pedig a gödöllői múzeum cserkész gyűjteménye fogadta be. A múzeumi könyv- és folyóirat gyűjtemény túlnyomó többségére senki nem tartott igényt, ez a gyűjteményrész nagyrészt megsemmisült. Mivel a leltárban nem szereplő jelentős mennyiségű iratmásolat, pályázat és egyéb kézirat sorsa is ez lett volna, de ezeket befogadta a Magyar Úttörők Szövetsége, így jelenleg a Szövetség budakalászi székhelyén várják további sorsukat. A gyermekalkotások Galériája mintegy 30000 tételből álló festmény, grafikai, textil, kerámia anyagára egyelőre nem sikerült befogadó intézményt találni, ezért azt a Magyar Pedagógiai Társaság megbízásból Trencsényi László elnök vette át átmeneti tárolásra, és Kispesten, a Tanext Akadémia épületében sikerült ideiglenesen elhelyezni. A gyűjtemény végső sorsa jelenleg is bizonytalan.

Bár a fentebb részletezett sürgető feladatok miatt nem volt idő a dunavarsányi és az úzdi látogatásra, felvettük a kapcsolatot Farkasfalvi Józseffel, az úzdi diákok baráti társasága alapítójával, és a közeljövőben sor kerül az úzdi gyűjtemény régóta tervezett meglátogatására.

Tájékoztató

2019-ben is 8-8 oldalon jelentettük meg alapítványunk Tájékoztatójának tavaszi és őszi számát.

Gyűjtemény

2019-ben is csak szerényebb mértékben gyarapodott gyűjteményünk,

ami részben azzal van összefüggésben, hogy a Thököly úti technikai nehézségek miatt tárolási gondjaink vannak. Ennek ellenére néhány tétel került hozzánk is a zánkai anyagból, valamint – bár ez már 2020 elején történt – januárban került gyűjteményünkbe az egykor Bács-Kiskun megyei táborozási szakbizottság jelentős (mintegy 1,5 iratfolyóméternyi) iratanyaga.

Gazdálkodás

Az 1%-okból alapítványunk számlájára 2019-ben a korábbi évekét lényegesen meghaladó összeget, 86.123Ft-ot utalt át a NAV (2018-ban ez csak 27.089Ft volt), viszont a korábbi évekénél lényegesen alacsonyabb volt a támogatásokból befolyó összeg, 53 támogatónk 179.900Ft-tal járult hozzá alapítványunk eredményes működéséhez. (2019-ben a támogatók száma, 67, a teljes támogatási összeg 429.700Ft volt.)

A Nemzeti Együttműködési Alaphoz benyújtott működési pályázatunk 2019-ben 200.000Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült.

Tekintettel arra, hogy korábbi befektetéseink hozama még az infláció előidézte értékcsökkenést sem kompenzálta, kuratóriumunk döntésének megfelelően 2019 májusában 100 db Zwack részvényt vásároltunk

1.750.000Ft vételáron. A részvények árfolyama a második félévben erőteljesen csökkent, azonban év végére visszaállt a korábbi árfolyamra.

Alapítványunk könyvelését az elmúlt évben is a Székely Bt. vezette. A könyvelés az előírásoknak megfelelő volt, adóbevallásunk és a statisztikai adatszolgáltatás időben elkészült, a szükséges információkat mindig pontosan megkaptuk, ezért köszönet illeti Székely Mária és Lakatos Tamás könyvelőket.

Egyebek

A kuratórium döntésének megfelelően a 2019. őszi tájékoztatót már csak azok kapták, akik visszaküldték az adatkezelési nyilatkozatot, továbbá korábbi kitüntettjeink, valamint azok, akik támogatásukkal burkoltan hozzájárultak adataik kezeléséhez. (Hozzá kell azonban tenni, hogy az átutalási megbízás során megadott adatok nem helyettesítik az adatkezelési nyilatkozatot.)

2019-ben dr. Tóth Józseftől, Hunyady Györgynétől, ill. 2020 elején dr. Péter Lajosnétól búcsúztunk. Emléküket kegyelettel őrizzük.

Budapest, 2020. február. 21.

Révész György
a Múltunk Öröksége Alapítvány
kuratóriumának elnöke

A MÚLTUNK ÖRÖKSÉGE ALAPÍTVÁNY

2020. évi munkaterve

- 2020-ban négy alkalommal – februárban, májusban, szeptemberben és decemberben – tervezünk rendes kuratóriumi ülést.

Felelős: Révész György

Határidő: folyamatos

- Továbbra is együttműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályával, a Magyar Úttörők Szövetségével és a Természetjáró Fiatalok Szövetségével.

Felelős: Révész György,

Várhelyi Miklós

Határidő: folyamatos

- Továbbra is folyamatos feladatunk új támogatók bevonása, jelenlegi támogatóink aktivizálása,

támogatói adatbázisunk frissítése.

Felelősök: a kuratórium és a felügyelőbizottság tagjai

Határidő: folyamatos

- Továbbra is folyamatos feladatunk mozgalomtörténeti gyűjteményünk bővítése, egyúttal lépéseket kell tennünk az összegyűlt anyag szakszerű és biztonságos tárolása, valamint lehetőség szerinti feldolgozása és közzététele érdekében. Ennek érdekében együttműködünk a Magyar Úttörők Szövetségével és más szervezetekkel. Aktuális tennivalók:

- a) megfelelő stratégiát kell kidolgoznunk arra az esetre, ha a gyűjtemény tárolása jelenlegi

- helyén a továbbiakban már nem megoldható, vagy nem fér el,
- b) a gyűjteményről készült nyilvántartást hozzáférhetővé tesszük honlapunkon,
- c) a gyűjtemény irat- és dokumentum anyagát – az előzetes feldolgozás befejezése után – át kell adni annak befogadására vállalkozó levéltár(ak)nak,
- d) örökségmustra keretében felkeressük Neisz Benedek által őrzött dunavarsányi és Renkecz József sárszentlőrinci (szekszárdi) úttörőmozgalmi tárgyú gyűjteményét.
- Felelős: Révész György
Határidő: szeptember 30.

5. Anyagi támogatást nyújtunk a Mozgalompedagógiai füzetek sorozat következő kötetének megjelentetéséhez.
Felelős: Révész György
Határidő: április 30.
6. Örömmel vállalt fontos kötelezettségünk az alapítványi díjak és elismerések odaítélése. 2020-ban a következő díjak átadását tervezük:
- a) Marton Jenő-émlékérem (1 db)
Felelős: Révész György
Határidő: szeptember 30.
- b) Marton Jenő-díj (4db), együttműködve a partner iskolákkal
Felelős: Révész György
Határidő: június 18.

- c) Dr. Tóth József Ezüstfokos Vándordíja (1 db)
Felelős: Révész György,
Várhelyi Miklós
Határidő: március 15.
7. Kommunikációs feladataink
- a) 2020-ban is legalább két alkalommal jelentetjük meg Tájékoztatónkat.
Felelős: Révész György,
dr. Szabó Imre
Határidő: március 15., szeptember 15.
- b) Gondoskodunk honlapunk rendszeres karbantartásáról.
Felelős: Révész György
Határidő: folyamatos

Egyszer volt, hol nem volt...

... a Gyerme- és Ifjúsági-szervezet Történeti Muzeális Gyűjtemény Zánkán. Mi több, egyeseknek olybá tűnhet, hogy még van is, mindenesetre számos látványosság és túraajánló weboldal küldené oda a látogatókat, az aktuális múzeumi adatbázis szerint is érvényes működési engedéllyel rendelkező közérdekű muzeális gyűjtemény, sőt, a Nemzeti Értéktárban is szerepel – csak már régen nincs...

Pedig még tizenöt esztendeje sincs, hogy sor került a több tízezer egységet tartalmazó gyűjtemény számára már régóta szűk kiállítóhely bővítésére, új bútorzat beszerzésére, és úgy tűnt: minden feltétel adott a további működéshez, folytatódhat a pótolhatatlan értékeket őrző gyűjtemény anyagának feldolgozása, bemutatása. Am 2011-ben új gazda érkezett Zánkára, az Erzsébet Alapítvány, amely a gyűjteményt feles-

legesnek ítélte, leszerelte, és egy minden szempontból alkalmatlan, dohos lakásba raktározta be, majd 2013 táján innen is elszállították. Időközben kulturális kormányzat által a gyűjtemény gazdájának kijelölt Új Nemzedék Központot (ÚNK) is elkerült Zánkáról, vezetői gyakran cserélődtek, és a gyűjtemény hollétére vonatkozó hozzájuk intézett többszöri érdeklődésünkre sem kaptunk választ. 2019 nyarán változott a helyzet: az ÚNK átszervezése miatt új gazdát kellett találni a gyűjteménynek. A mentőakció részletei a kuratórium beszámolójában olvashatók.

A könyvek, folyóiratok jelentős többségét hulladékként szállították el. Így múlik el a világ dicsősége.

Itt a vége, fuss el véle... ha lenne hová.

Révész György

Egy kupac aljáról került elő az Úttörőváros Alapítólevele és kulcsa

A raktár képe augusztus 5-én. Balra a múzeum, jobbra Gyermealkotások Galériája batik képei

Sok író-olvasó találkozót rendeztem én Uzdon, vendégem volt többek között Pákolitz Pista, Paks híres költője. Van egy csodálatos verse, az a címe, hogy Jel.

*„A veréb a porba írja, egekre a pacsirta,
az ember fába, kőbe vési, a jövődőbe.”*

S azzal fejezi be a verset:

*„Nézem a monogramom, P. I. Valaki...
Milyen jelet hagysz, ha majd jelet nem
adhatsz?”*

Ez volt talán az én indító erőm, hogy úgy kell ám csinálni ezt az egész pedagógiát, hogy az utánad maradt jel mindenképpen dicséretes legyen.

**Kanyarodjunk vissza a legelejére!
Honnan indultál?**

Tősgyökeres sárszentlőrinci vagyok, a szüleim földművesek voltak. Lőrinc lutheránus település. Az akkori lelkes egyengette az utamat, és ő sarkallt, hogy menjek Sopronba tanítóképzőbe.

És az édesanyád nem sírdogált, hogy elmege a fia?

Nem sírdogált, pedig lett volna miért, mert nem volt – hogy mondjam – szilárd háttér. Apám belekerült a falusi elitbe, vadásztak, ittak, mulatoztak, kártyáztak, aztán el is váltak. Így aztán harminckilencetől anyám hármunkat nevelt egyedül. Két nővérem van és én voltam a Benjámin.

Ahogy elvonult a front, kora tavasszal a képzőtől értesítést kaptam, hogy menjek el, majd különbözeti vizsgát teszek történelemből meg magyarból, és akkor második osztályba

*Renkecz József egykori uzdi tanítót pár nappal
91. születésnapja után kerestük fel otthonában.*

Jelet hagyni

vesznek föl. Sopron öt éves képző volt, mi voltunk az utolsó mohikánok.

Amikor végeztem, Szekszárdon tettünk esküt, és kihelyeztek Grábócra. Ez egy sváb-szerb település volt. Két hónapig voltam ott, akkor Füredi Jancsi, volt soproni osztálytársam levélben hívott a közeli Diósberénybe, az ottani kicsi, négy tanerős iskolába. Nagyszerű volt az igazgatóm, Tilmann Ádám, aki ezzel fogadott: Józsikám, jöjj, jöjj, te vagy a friss erő, te tanítod az 5-8. osztályt. Azt hiszem, akkor már megfogalmazódott bennem, hogy egy iskolateremtő – nagy szó! – pedagógus akarok én lenni, hogy ha odamegyek, a lábnymom – a jelet! – ott hagyjam...

Vagyis alig húsz éves voltál, amikor Diósberénybe kerültél. Hát azért ahhoz kell egy kis bátorság, vagy inkább elhivatottság, hogy tizenkilenc-húsz évesen valaki iskolateremtő pedagógus akarjon lenni!

Egy évig voltam beosztott nevelő, a hetedik-nyolcadik osztályt bízták rám. Az egy rebellis környezet volt, gondold el, majd az egész falu erdélyi telepesekből állt. Nagyon szerettem ezeket a székelyeket meg a svábokat is, jóban voltam én mindenkivel.

De te magyar családból származol?

Magyar családból. Azt mondja egyszer Lázár Ervin: Józsikám, foglalkoztál te etimológiával? Nem, mondom, miért kellene nekem? Tudod te, hogy milyen eredetű a te vezetékneved? Hát azt gondolom, hogy nem Vereckénél jöttek be az őseim. Nagyot tévedsz. Mert a honfoglaláskori szótárban van egy ilyen szó: rönkőc. De nem e-vel. Azt jelenti, hogy középtermetű, mokány, akaratos ember. Ez vagyok én!

Tehát Berényben voltál egy évig. És utána jöttél Uzdra?

Hát az a helyzet, hogy nagy csalódás ért. Már tagigazgató voltam, amikor az ÁVH kiderítette, hogy kuláknak minősítették az anyámat. Mert amikor apánk otthagyt bennünket, cselédet kellett fogadni, hogy valaki megművelje a huszonhárom hold földet, a szántás-vetést elvégezze,

Kulák gyerekként munkaszolgálatosnak vonultam be. Megaláztatásnak

éreztem. Én politikailag megbízhatatlan vagyok? Én, aki történelmet, magyart meg mindent tanítottam, meg igazgató voltam?

Szolnokon, Kunmadarason, Kiskunfélegyházán, Veszprémben és Szentkirályszabadján dolgoztam, az összes katonai repülőteret építettem Magyarországon. Erre még büszke is vagyok. Ez a munkaszolgálat nekem egy hatalmas tanulmányi kirándulás volt. Láttam, hogy az emberek sokfélék. Van, aki imádja a rendszert, van aki szidja, mint a rosseb.

Na, aztán a végén Tatabányára kerültünk, ahol fél évig mint csilléres dolgoztam. 1954 májusában szereltem le.

Akkor már kezdtem méhészkedni, és otthon éppen kaptárakat adjusztáltam, készítettem, amikor jön egy 36 kilós kis asszonyka apáca öltözetben. Mondja, van egy üres állás Uzdon, nem lenne-e kedvem Uzdra menni, mert milyen jó lenne, éppen énrám lenne szükség. Azt mondtam, megnézem... Szóval így kezdődött az uzdi életem legnagyobb szerencsémre...

Hogy hívták ezt az apácát? Ő is ott tanított?

Reicz Teréz, Kinga nővér. Együtt tanítottunk húsz évig.

Azt hallottam, hogy őt is nagyon szerették a gyerekek.

Nagyon. A mi gyerekeinknek szinte ők voltak a nevelő nagyszülei, mert ott volt a rendfőnöknője, Papp Anna is, ő volt a házvezetőnő, ő főzött nekünk...

Milyen rendiek voltak?

Irgalmasok. És csupa szeretet, csupa kedvesség. Egy házban laktunk. Óriási szíve volt, és rajongott a szülőkért, gyerekekért. Nagyon szépen megvoltunk először ketten. Később mondtam a járási főnöknek: Adjál már egy harmadik nevelőt, hát ennyi gyerekekhez...

Ez nyolc osztályos iskola volt?

Nyolc osztályos. Az alsó tagozat külön, a felső is külön. És egy tante-rem. Gondold el...

Vagyis délelőtt-délután alsó, felső?

Dél előtt, délután orrvérzésig. És azt mondom Józsi, ez így nem megy. Együtt jártál leventébe a téesz elnökkel, a téesz tagokkal, mert ugye Lőrincre jártak ezek is velem, beszélj már velük! Van itt annyi kastély, mint a rosseb Uzdön, adjanak egyet. Atalakítjuk iskolává. Itt van ez a Fördös kúria, itt lesz a gyerekeknek olyan élete és olyan iskolája, amelyet a magyar tudomány megkövetel. Akkor már javában dolgoztak a szülők. Vagy harmincan jöttek, kerítést csináltak, a bozótot kivágták. Nagyszerű lett.

Térjünk egy pillanatra vissza erre a kolléganőre, aki apáca volt.

Ragyogó pedagógus volt. Korábban ők nemcsak a vallásos dolgokat tanították, hanem pl. cserkészetet is, és nagyszerű ötletei voltak, amiket az úttörőben gyönyörűen át tudtunk venni.

Neki nem okozott problémát ez a váltás?

Hát, először nem akarta fölkötni a vörös nyakkendőt, de én rábeszéltem. Ne hülyéskedj, mondom, hát itt ez a módi.

Egy időben egy nagyon betonfejű tanácselnökünk volt, aki tőlem is számon kérte: „Milyen igazgató az, akinek az iskolájában ott vannak az egyházi relikviák?” Hát nem én tettem oda, ennek itt hagyománya van, meg törvénybe iktatott feltételei vannak. Itt nincs más erre alkalmas hely, az iskolában vannak a misék. Miért engedem meg? Hát, mondom, nem én engedem meg, a törvény engedi. Amikor a szememre hányták, hogy miért volt a mise az úttörőházban, mondtam, hogy csináljatok már egy úttörőházat, hogy ne a mise helye legyen az úttörőotthon. Akkor aztán nagy nehezen puffogva átalakították. Így lett három, sőt, azután négy tantermünk is.

Mennyi gyerek volt Uzdön a hatvanas években?

Nyolcvan- száz. Száz nem volt sosem.

És ez összevont alsó, illetve összevont felső?

Igen... Attól függően, hogy melyikben volt több, a felső négy osztályban vagy az alsó négy osztályban, akkor mindig azt osztottuk: 1-3, 2-4 vagy 5-6, 7-8. Volt méhésztanár, nyulász, galambász, színjátékos szakkörünk, táncsoportunk, meteorológiai álló-

másunk. Sőt: iskolarádió! Először mi, pedagógusok voltunk a szerkesztő bizottság, mert azért arra is meg kell tanítani a gyerekeket. Aztán szépen kialakult úgy, hogy mi csak benn ültünk a teremben az osztályokkal, és ment a stáb, és a szép dolgozatokat, szép énekeket, meg híreket, meg tréfákat, meg mindent beolvasták. Ragyogó volt.

Nem véletlenül kaptuk meg a KISZ KB Vörös Selyemzászló kitüntetését, az nem volt nagyon gyakori dolog!

Hogyne! Pláne ilyen kis csapatnál.

Hát Zombának volt akkor már vörös selyemzászlója. De mi kétszer megkaptuk.

Amikor bekerültem Lőrincre igazgatónak, voltak, akik azzal próbáltak megtorpedózni, hogy „Ott nincs más, csak úttörő! Ott semmit nem tanulnak.” De hát Mohácsra mentek technikumba gyerekeink, Szekszárdra mentek, Sopronba, Budapestre, Dombóvárra... És megállták a helyüket. Jankovics Laci bácsitól tanultam ezt a mondást: Hiteles a mércéjük.

Józsi bácsi, említetted a méhészkedést. Ez hogyan kezdődött? Vagy eleve megvolt?

Megvolt az indíték, mert apám is méhészkedett, és én már kis koromban gyufásdobozban méheket fogtam, és meg akartam szelídíteni őket. Aztán, amikor már Diósberényben voltam, vettem két családot, ezeket biciklivel hoztam haza! Micsoda attrakció volt...

A nővérem a családi házban lakott, és még amikor katona voltam is, ha félve is, de mindig tájékoztatott, hogy megvannak, rajoztak, meg törnek ki, meg ilyenek.

Józsi bácsi, amikor te Uzdra kerültél, te ki is költöztél oda?

Igen, '56 őszén költöztem ki.

És akkor vitted a méheidet is?

Igen, igen. És ott az iskola kertjében jó helyük volt a méheknek. Ez lett az alapja a méhésztanári körnek is.

Nemcsak iskolaépítő, hanem közösségépítő ember is akartam lenni – talán sikerült is. Mi köze a pedagógiának a méhészethez? Kitaláltam egy méhésztanári klubot, hét község méhészei jártak oda méhésztanári gyűlésekre. Voltunk vagy harmincan.

Neked hány családod volt?

Legtöbb olyan hatvan.

Hát azért az borzasztó sok, azt ki-pergetni, az azért munka!

Most sajnálom, hogy nincs itt a nemem, pedig itt akart lenni. Mert most akkor meghallotta volna, mert szememre hányta: Mert nekünk nem volt nyarunk! Nem mentünk üdülni sehova se.

Úgy, hogy nekem van egy méhésztanári múltam is. Nem is írtam be a kitüntetéseim közé, hogy Kiváló méhésztanár, Aranydiplomás méhésztanár, Kiváló kistermelő, meg ilyen titulusok... Pedig hát én tényleg nem gazsuláltam, meg nem térdepeltem oda eléjük, hogy adjanak, hanem amikor tizennégy mázsa mézet pergettem egy akác szezonban, hát az nagy szenzáció volt.

Valahol azt olvastam, hogy a Tolna Megyei Népfőiskolai Társaságnak te vagy az örökös díszelnöke? Hogyan kerültél kapcsolatba a népfőiskolai mozgalommal?

Élt Lőrincen egy evangélikus lelkész, Csepregi Béla bácsi. Hihetetlenül okos ember volt, még jóval korábban Finnországban ösztöndíjként tanulta ki a népfőiskola alfáját és ómegáját. Ő vitt bele engem a bűnbe, hogy eltérültem azután az úttörő után a népfőiskola felé. Azt mondta egyszer: „Józsi-kám, mit csinálsz, hallom, nyugdíjas lettél. Tudod mit? Csináljunk népfőiskolát!” Ez még '90-ben volt, akkor hoztuk létre a Puszták Népe Népfőiskolát. Egy-egy előadáson 30-40 ember is volt, még Tolnáról – Tolnáról! – is jártak Uzdra népfőiskolára. De többet tudsz meg ebből a könyvből, fogadd szeretettel. De amire igazán büszke vagyok, hogy a német népfőiskolai társaságnak meg a magyar népfőiskolai társaságnak az elnöke egyértelműen javasolt engem életmű-kitüntetésre.

Említetted Lázár Ervint. Őt honnan ismerted?

Érdekes, ugye, hogy nem vagyunk egykorúak, mert ő harminchatos, én meg huszonkilences, csak egy évet jártunk együtt iskolába, de kölcsönösen nagyon tiszteltük egymást.

Egyszer azt mondja nekem Csepregi Béla bácsi: Te Józsi-kám! Van egy gondolatom. Hívjuk meg Ervint a népfőiskolára! Már ki is találtam az előadást: A puszták. Na, jól van, föl hívjuk. Szervusz, Józsi-kám! Én meg mondtam neki, hogy szeretettel meghívunk. Meg is ígérte, hogy eljön, de aztán nem lett belőle semmi. Egy másik alkalommal

viszont Fodor Zoli kajdaci igazgató szervezett egy író-olvasó találkozót az iskolában. Utána átjöttek, és ott mulattunk egy jót, meg elbeszélgettünk.

Amikor erre járt, mindig megkeresett itt az igazgatóiban.

Egyszerre kaptatok lőrinci díszpolgári címet.

Csepregi Béla bácsi kapta az elsőt, a másodikat én, a harmadikat Lázár Ervin. Csak azon csodálkoztam, hogy Ervin nem akart köszöntőt mondani, vagy valami... nem szeretett beszélni, meg a találkozókat sem nagyon díjazta. Amikor már behörpöntet, akkor megnyílt, de jobb szeretett csak úgy rácegresi berkekben vadászni. Istennem, milyen hülye ötlet, hogy Alsóban csináljunk neki egy emlékházat! Az intéző lakást! Hiszen már azt is szétcincálták! Nem maradt ott más, csak a nagy szederfa, ott alakítottuk meg a Lázár Ervin Emléktársaságot. És személyesen is megtisztelve érezzük magunkat az új Lázár Ervin Programmal... hogy mégis csak hagyott jelet maga után.

Úgy tudom, az Országos Petőfi Társaságnak is tagja voltál. Oda hogyan kerültél?

Hát, mint lőrinci, és uzdi - hiszen itt esett a híres kirándulás a négyökrös szekérrel!, és mint nagy Petőfi rajongó. Szerettem nagyon. Szerettem a lőrinci emlékeket is, de nemcsak szószátyárként, hanem hívő lélekkel, érted? 25 évig voltam a Petőfi Társaság elnökségének tagja, szerettek, nagyon jól éreztem magam, bejártam az egész országot Petőfivel, még Segesváron is voltam, és nagyon szép volt ez.

Beszéljünk egy kicsit a gyűjteményről is, amely egyszerre büszkeséged és keserűséged. Hogyan kezdődött a gyűjtés? Kezdetől fogva?

Hogyne! Kezdetől fogva. Meg hát beoltottuk a gyerekeket is. Ha valahol házépítés volt, a Sztupa Lajcsi végigbugázta a padlást. Talált egy nyenyerét, elhozta. Találtam egy ilyet igazgató úr... Ó nagyon jó, de jól tetted! És akkor bemondták a rádióban. Híre is ment.

De az is előfordult, hogy a nyomorék kis Trabantommal hoztam a határköveket, amit Uzdról elloptak.

Tehát folyamatosan gyűjtöttétek az emlékeket. De mikortól működött önálló kiállításként?

A gyűjtemény úttörő emlékei 2012-ben (Fotó: Bérczessy Gergely)

Hetvenháromban kerültem be Lőrincire igazgatónak, utána az uzdi iskola megszűnt. Attól kezdve már csak a kiállítás volt az épületben. Volt egy vendégkönyvünk, ha kezedbe kerül, ilyeneket olvashatsz benne: „Most csak betoppantunk ebbe a kis vidéki csodába, de jövőnk máskor is, mert a miénk is.” (Forster Jakab festőművész). „Itt egy egyszerű falusi néptanító nemzetmentő munkáját látják. Tanuljanak belőle, kartársak!” (Kolta László, a Bonyhádi Honismereti Kör volt elnöke). Erdélyiek jöttek, a delegáció egyik tagja, egy szatmárnémeti tanárnő ezt írta be: „Köszönjük Jóska bácsinak, hogy megőrizte számunkra Magyarországot!” Volt, hogy három busznyi látogatónk volt.

És mikor zárták be, vagy mikor semmisült meg, vagy mi történt igazából?

Bezárták. Fölküldtek oda egy zetort pótkocsival, és a közhasznú munkát végző egyetemistákkal, főiskolásokkal, gimnazistákkal rakatták föl, szedték széjjel a gyűjtött anyagot.

És akkor hova vitték?

Oda le, a volt szolgálati lakásomba, a József Attila utcába. Ahol egerek, patkányok, meg a rossebb tudja még mi volt. Sírni, üvölni volna kedvem, ha rá gondolok. És a szörnyűség, a szörnyűség az, hogy három ember nem akadt, sem a gyerek tanítványaim, sem a szülők közül, aki azt mondta volna: Halt! Itt hozzá nem nyúltok semmihez! Itt a fejszém!

Ez mikor lehetett?

Ez már '12 után. Utána aztán jött a nagy átalakítás... ifjúsági szállót alakítottak ki benne.

Nyüzszíteni volna kedvem... Még a kerítést is! A szülői munkaközösség kerítette be, az önkormányzat adott rá pénzt. Drótkerítésre. Mert a juhász arra terelte a juhait, mert olyan szép zöld ott minden...

És mi lett a kerítéssel? Elvitték?

Semmi nincs belőle, csak az oszlopok. Pedig annak darabja kétezer forint. Erre mondta Ilku Pál, mikor a kiváló tanító kitüntetést kaptam: Kővettünk el eredményeket, és értünk el hiányosságokat.

Akkor jót derültünk rajta.

Úgy tudom, előzőleg nézeteltérésed volt a polgármesterrel.

Persze, hogy volt. Két évig volt polgármester, azután jött, hogy „Jóska bácsi, légy szíves, írd alá, és javasolj engem polgármesternek”. Azt mondtam a Karcsinak, hogy nem adom a javaslatomat, mert te két éve vagy polgármester, de ezt a házat belülről még nem láttad. Ez lett a következménye.

2012 után már állandó megfélemlítés alatt álltam. Betörték az autómnak az ablakát. Mert, ugye én Nagydorogig autóval jöttem, onnan vonattal Szekszárdra. Vissza ugyanaz. Mire egy hét elmúlt, visszamentem, ki volt törve az autómnak az abla-

ka. A legközelebbi alkalommal mind a négy autógumi tök lapos volt. Hát, mondom, itt nincs más, le kell szoknom az autózásról, menekülni kell. Úgy, hogy én migráns vagyok tulajdonképpen, mert elüldöztek, valóban.

Ezek szerint nem azért költöztél Szekszárdra, mert ide akartál jönni.

Nem. Ez biztos. Tudniillik én éreztem azt, hogy ha én onnan kiteszem a lábam, akkor ott lóttek mindennek. Mert alig várta ... ott van egy nagy ellenlábasom, aki azon volt, hogy a legkisebb morzsáját is eltüntetni annak, amit a Renkecz csinált. Nehogy ennek mítosza legyen, nehogy ezt valaki tömjénezzze, dicshimnuszokat zengjen róla...

Most úgy látom, azért folyik a munka, hogy amit még meg lehet menteni, meg helyre lehet hozni, azt megpróbálják.

Erre nyertek most kétmillió forintot, úgy, hogy most rendbe hozzák az épületet. Bár nem tudom, mit csinálnak, mert az egy régi, rossz épület tömött fallal, nem tudom, mit lehet, legyalulni földig, aztán úgy felépíteni... Csak hát minden elveszett, ami benne volt!

Hát csak nem veszett el minden. Azt mondja a Jóska, hogy még elég sok minden megvan, és megállapodtak az önkormányzattal, hogy a gyűjtemény, a Renkecz József Helytörténeti Gyűjtemény” anyagát rendezik és kiállíthatóvá teszik a volt szolgálati lakás átalakításával.

Örülök neki, hogy ilyen tanítványom is van. Meghívták a Süli miniszter urat is, bemutatták neki az egészet. Mert egyébként is igen buzgólkodnak. Javukra legyen írva, tervezik a már megkezdett zöldítés-fásítás folytatását, és nem csak Uzdon, hanem a faluközösség másik két településén, Lőrincen és Alsópélen is.

De akkor végül is, ha jól értem, a te munkádat azért megbecsülték. Mondtad, hogy Kiváló Tanító, most legutóbb a Németh László-díj, a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt – azért ezek komoly elismerések.

Pedig nem igaz, hogy én kitüntetés hajhász és kitüntetésre ácsingózó lettem volna. Tettem a dolgomat, amit tudtam, hogy kötelességem, mert én

főlesküdtem erre Szekszárdon. Semmi több. Mégis 25 körül van a kitüntetéseim száma, és nem csak egy területről, mert méhészeti, vagy népfőiskolai oldalról is, tehát amibe beleártottam magamat, azért valami lát-szata kellett, hogy legyen. Mert jelet akartam hagyni, és mert mindig Jev-tusenko szavai jártak az eszemben: „Bűn a közepszerűség!” A Magyar Köztársasági Érdemkeresztre dr. Say István, a Megyei Értéktár Bizottság elnöke terjesztett fel, amit aztán nagy ceremóniával adtak át. Mádl Ferenc köztársasági elnök írta alá, és Hiller István adta át. Én akkor Pistát meghívtam, mondtam neki, hogy gyere el, nézd meg, mert nem hiszem, hogy so-kat láttál ilyet. Jó, megígérte, de aztán

soha nem jött el.

De minden kitüntetésnél fontosabb, hogy nagyon sok szép, felejthetetlen emlék van. Azt kívánnám, hogy minden pedagógusnak legalább ilyen szép pedagógiai élményei legyenek. Hát mondjal még egy ekkora kis iskolát ebben az országban... Én harminc éve vagyok nyugdíjas, és melegen van, ha látom ezt a társaságot, mert süt róluk a szeretet és a tisztelet. Lehet, hogy túldimenzionálok meg túldicsérem a munkánkat, de a bizonyíték a gyerekeink. Nyolcvan gyerek, akik évtizedek múltán, immár nyugdíjas-ként valósítják meg azt a közösség eszményt, amire én neveltem őket. Ha valamiért, ezért érdemes volt!

Lejegyezte: Révész György

Dr. Tóth József Ezüsfokos vándordíja

A Múltunk Öröksége Alapítvány Kuratóriuma 2019/7. (09.27.) sz. határozatával az Ezüsfokos Vándordíj nevét “Dr. Tóth József Ezüsfokos Vándordíja” névre módosította.

Az új elnevezésű elismerést első ízben 2020. február 23-án a Természetjáró Fiatalok Szövetsége közgyűlésén Kovács Dezső, a Természetjáró Fiatalok Szövetsége tiszteletbeli elnöke vehette át alapítványunk kuratóriumának elnökétől, Révész Györgytől.

Kovács Dezső a budapesti Bánki Donát Szakközépiskola nyugalmazott tanára. Egész életműve az ifjúsági természetjárás szervezéséről szól. Az ő kezdeményezésére jött létre az Országjáró Diákkörök Országos Találkozója (az ODOT), melyet 1990-től a TFSZ Természetjáró Gyerekek, illetve Diákok Országos Találkozója-ra változtatott. 2016-ig valamennyi rendezvényen megjelent, szervezett, tanácsot adott, díjat adott át. A Budapesti Természetbarát Sportszövetség Ifjúsági Bizottságának évtizedek óta vezetője, kifejlesztette a 10 fordulóú túrapontverseny sorozatot, mely a mai napig is havi rendszerességgel, folyamatosan működik.

Kovács Dezső az Ezüsfokossal

Ifjúsági túravezetői tanfolyamokat szervezett. Aranyjelvényes túravezető, a Természetjáró Fiatalok Szövetségének alapító tagja. Éveken keresztül tagja volt a Magyar Természetbarát Szövetség, a Budapesti Természetbarát Sportszövetség és a Természetjáró Fiatalok Szövetsége elnökségének is. 2016-tól a Természetjáró Fiatalok Szövetségének tiszteletbeli elnöke.

*Lehoczki Zoltán
a Természetjáró Fiatalok
Szövetsége
elnöke*

Búcsúzunk...

Mély fájdalommal búcsúzunk dr. Péter Lajosné sz. Maák Katalintól, aki 2020. január 11-én, 92 éves korában hunyt el Szombathelyen.

Kati néni, Marton Jenő unokahúga a kezdetektől hűségesen támogatta alapítványunkat. Fontos segítséget nyújtott abban, hogy a Marton Jenő végrendeletében alapítványunkra hagyott összeg – végakarátának megfelelően – ténylegesen alapítványunk céljait és az örökhagyó emlékét szolgálja, és a továbbiakban is rendszeresen érdeklődött tevékenységünk iránt, telefonon és levélben is tartva a kapcsolatot dr. Szabó Imre alapítóval, ill. a kuratórium elnökével.

Emlékét kegyelettel megőrizzük.

A közös idő

Tusnádi Csaba Károlynak – odaát

Hát elmentél.

Emlékszel?

Január elején dédelgetted, hogy a Nagycenki Széchenyi Múzeumvasút 50. évfordulójára a visszatekintést megírni még lesz erőd.

Ugyan már Karcsi, – mondtam, majd sietve hozzátettem: „Adjunk hálát a Gondviselésnek, hogy ott és akkor megtehettük mindazt, amit a szívünk diktált.”

Hosszú ideig szótlanul fogtuk egymás kezét. Hangtalan imánkat a Csend kötötte össze....

Hogy is indult?

Te kerestél meg először, vagy nekem volt szükségem tudásodra a Börzsöny hegység egykori és mai keskenynyomtávú erdei vasútjai kapcsán?

Szükszavú válaszod – két mosoly között – így szolt:

„1985 tavaszán a Panoráma Kiadó által gondozott „Börzsönyi úttörővasút” kiskönyvet szerettem volna megszerezni tőled...” – mondtad nagy szerénnyen.

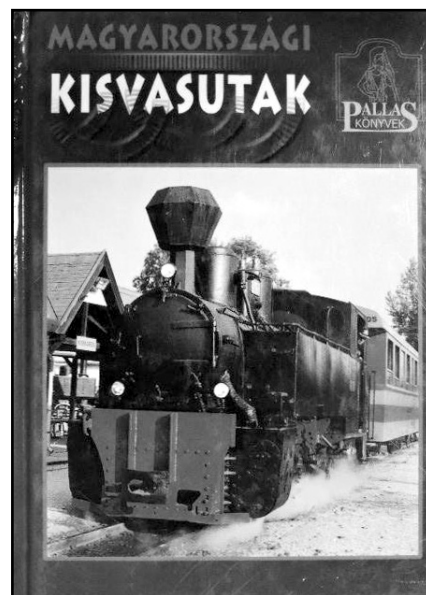
És megkaptad? – kérdeztem huncutkodva, hogy a társalgásunk fonalát ne veszítsük.

„De meg ám, a sajátodat adtad oda a Nagy Jenő utcában... – ugye emlékszel?”

Erre ’bíz nem, de arra igen, hogy 1992-ben a Megyeházára hívtalak, szövetségest kerestem benned a „Mentsük meg, amíg nem késő!” Pest megyei akciónkhoz.

Te – gondolkodás nélkül – a jobboldalt nyújtottad. Néhány hónappal később már ezrek álltak az ügyünk mellé...

A „Magyarországi kisvasutak” c.

vándorkiállítás – melynek sikeréhez még a családi kasszárt is kinyitottátok – eredményes volt. Péter fiad – ha jól emlékszem – 9 éves volt akkoriban.

Számomra ott és akkor úgy tűnt, sinre tettük, amit elterveztünk. Így hát, – mint aki jól végezte dolgát – hátrébb léptem. Utam új feladatok felé vitt. Te azonban lankadatlanul folytattad gyűjtő, rendszerező, értékmentő munkádat.

Évekig nem láttuk egymást, de az egyre szaporodó kiskönyveidet, szakmai publikációdat, képeslapjaidat azonban figyelemmel követtem. Büszke voltam, hogy a „Magyarországi kisvasutak” fogalom összeforrt neveddel.

Gyerekeink eközben megnőttek, családot alapítottak. Unokáink az Orbán hegyi oviba járnak, barátok lettek... – így jutott el romló egészséged híre hozzám (is).

Istennek hála, barátságunk új fejezete nyílt meg a Budai Irgalmasrendi Kórházban töltött hónapjaid során. Itt készítette feleséged, Ilona azt a fotót melyről – a 35 évi szakmai és emberi kapcsolatunkat összegzéseként tömören ennyit mondtál:

„Jó időben, jó helyen voltunk és tettük a dolgunkat!”

Köszönöm, hogy úti társad és barátod lehettem!

Vigántpetend, 2020. 03. 15.

Nemoda István

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója

Szerkesztő: dr. Szabó Imre

Felelős kiadó: A Múltunk Öröksége Alapítvány

Szerzők: Lehoczki Zoltán, Nemoda István, Révész György,

Nyomdai előkészítő: Révész György

Nyomás: Poremba Nyomda

Felelős vezető: Poremba Krisztián

Honlapunk: <http://www.multunkoroksege.hu>

Elektronikus levél cím: kapcsolat@multunkoroksege.hu

Postacímünk: 1062 Budapest Bajza u. 62.